

ประโยค ป.ธ. ๓
และเปรียญตรี ปีที่ ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

๑. อะไรชื่อว่า นิสสัยและนิสสิต พยัญชนะ ค ช ท พ เกิดที่ฐานไหน เรียกชื่อ
อย่างไร ๕

๒. สญโณโค สนธิกิริโยปกรณ มีสนธิไหนมีกี่อย่าง อะไรบ้าง ยมกปฺปาฎิหาริย
จัดเข้าในอย่างไร ปรุจายาหิ ตัดต่ออย่างไร ?

๓. ศัพท์ที่เรียกว่า มโนคณะ มีเท่าไร อะไรบ้าง มีวิธีแจกวิภัติแปลกจาก อ การันต์
อื่น ๆ อย่างไร และเมื่อเข้าสมาสนิยมทำอย่างไร ๕

๔. ปัจจัยอาชยาด กับ ปัจจัยกิริยากิตก์ ใช้เหมือนกันและต่างกันอย่างไร
จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

ก. อิหิ อุกทํ อุกโต หริยนฺตํ เนว ตุมหากํ ปโหสฺสสิ ๕

ข. เม ภاتا ปพฺพชิตา โสตาปตฺติผลฺปิ ปาปฺุณฺติ นาสกฺขิสุ ๕

ค. อุโภ ติรานิ ภินฺทิสฺสุ ๕

ง. จนฺทิมสุริยาปิ วิมานานิ มุจฺจิสฺสุ ๕

๕. จะทราบว่าเป็นกิริยากิตก์ หรือ นามกิตก์ จะต้องอาศัยอะไร ภาติโก พุลลโก
สนฺโต ปคฺคยฺห ลงปัจจัยอะไร เฉพาะที่เป็นนามกิตก์ จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ๕

๖. พลวปุริโส อุปสนฺตราคาทิกฺกิลโส (ชโน) เป็นสมาสอะไรได้บ้าง จงตั้งวิเคราะห์
มาตามลำดับ ๕

๗. สมุหตฺทฺธิ มีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง จนฺทนมโย (อปฺสฺสโย – พนฺก) อุโปสฺถิกโก
จนฺทตฺตํ ลงปัจจัยอะไร ตัทธิตไหนด จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ๕

 ให้เวลา ๓ ชั่วโมง

**เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
และเปรียญตรี ปีที่ ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์**

๑. สระที่เป็นที่อาศัยของพยัญชนะ ชื่อ นิสสัย พยัญชนะอันอาศัยสระ ชื่อ นิสสิต
ค	เกิดในคอ	เรียกว่า กัณฐุชะ
ช	เกิดที่เพดาน	เรียกว่า ตาลุชะ
ท	เกิดที่ฟัน	เรียกว่า ทันตชะ
พ	เกิดที่ริมฝีปาก	เรียกว่า โอญฐุชะ

๒. สกยโณโค สนธิกริโยปกรณฺ์ มีในพยัญชนะสนธิอย่างเดียว มี ๒ อย่าง คือ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่าง ๑ จัดเข้าในอย่างแรกคือ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน

ปฏฺจายาหิ ตัดเป็น ปฏฺจาย - อหิ สระทั้ง ๒ คือ สระหน้าและสระหลังเป็นรัสสะมีรูปเสมอกัน เมื่อลบแล้วต้องมีที่ชะสระที่ไม่ได้ลบ ต่อกันเป็น ปฏฺจายาหิ ๫

๓. มี ๑๒ ศัพท์ คือ มน อย อฺร เจต ตปฺ ตมฺ เตชฺ ปยฺ ยสฺ วจฺ วยฺ สิริ มีวิธีแจกวิภตติแตกต่างจาก อ การันต์อื่น ๆ อยู่ ๕ วิภตติ คือ นา กับ สุมา เป็น อา, ส ทั้ง ๒ เป็น โอ, สฺมี เป็น อิ, แล้ว ลง ส อากม เป็น सा เป็น โส เป็น สิ เช่น มนสา มนโส มนสา มนโส มนสิ และ เอา อํ เป็น โอ ได้บ้าง ๫ เมื่อเข้าสมาสแล้วเอาสระที่สุดของตนเป็น โอ ได้เหมือนคำว่า มโนโคณ เป็นต้น ๫

๔. ใช้ประกอบกับธาตุเหมือนกัน ที่ต่างกัน คือ ปัจจัยอาขยาด เป็นเครื่องกำหนดวาก เพราะวากทั้ง ๕ ต่างก็มีปัจจัยประจำสำหรับวากนั้น ๆ ส่วนปัจจัยกิริยาภิตก เป็นเครื่องกำหนดกาลและกำหนดวากได้บ้าง เช่น อนฺต เป็นได้เฉพาะ กัตตฺวาก และเหตุกัตตฺวากมาน เป็นได้ทั้ง ๕ วาก ๫ แก่คำที่ผิดให้ถูกตามหลักไวยากรณ์อย่างนี้

- ก. อิหิ อุกทํ อุกโต หริยมาหนํ เนว ตุมหากํ **ปโหสุสตี** ๫
 ข. ภาดตา เม **ปพฺพชิต** โสตาปตฺติผลฺปิ ปาปฺณิตุํ นาสกฺขิ ๫ หรือ ภาดโร เม **ปพฺพชิตา** โสตาปตฺติผลฺปิ ปาปฺณิตุํ นาสกฺขิสฺสุ ๫
 ค. อฺโก ตีรานิ **ภิชฺชิสฺสุ** หรือ (**อฺทกฺอุมิโย**) อฺโก ตีรานิ ภินฺทิสฺสุ ๫
 ง. จนฺทิมสุรียาปิ วิมานานิ **มฺฤจิสฺสุ** ๫

๕. ต้องอาศัยปัจจัยที่ประกอบ คือ กิริยาภิตกและนามภิตกต่างก็มีปัจจัยของตนแผนกหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนามศัพท์ และกิริยาศัพท์ ๫

- ภติโก ภฺวิ วิ. ภติ กโรตีติ ภติโก (บุคฺคโล)
 ทูลลโก ข วิ. ทุกฺเขน ลพฺพตีติ ทูลลโก (บุคฺคโล)

สนฺโต สมฺ - ตธาตุมิ ม เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น นฺต แล้วลบที่สุดธาตุได้รูปเป็น **สนฺโต** อีกอย่างหนึ่ง **อสฺ - อนฺต** ลบต้นธาตุ ได้รูปเป็น **สนฺโต**

ปกคยห ป-คห-ตฺวา ธาตุมีอุปสัคค์อยู่หน้า แปลง ตฺวา เป็น ย แล้วแปลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น ยหุ ได้รูปเป็น ปกคยห ฯ

๖. **พลวปุริโส** เป็น วิเสสนบุพพบท กัมมชารยสมาส มีวิเคราะห์ ดังนี้ พลวา ปุริโส พลวปุริโส หรือ พลวา จ โส ปุริโส จาติ พลวปุริโส ฯ

อุปสนุตราคาทิกกิเลโส เป็น ัญฐีตุลยาธิกรณพหุพพิหีสมาส มีัญฐีตุลยา-
ธิกรณพหุพพิหีสมาส และวิเสสนบุพพบท กัมมชารยสมาส เป็นภายใน มีวิเคราะห์ดังนี้

จ. ตูล. พหุ. ราโค อาท เยสึ เต รากาทโย (กิเลสา) ฯ

วิเส. บุพ. กัม. รากาทโย กิเลสา รากาทิกกิเลสา หรือ รากาทโย จ เต
กิเลสา จาติ รากาทิกกิเลโส (ชโน) ฯ

๗. สมุหัตถิ มีปัจจัย ๓ คือ กณฺ ณฺ ตาฯ

จนฺทนมโย ลง มย ปัจจัยในปกตัตถิต

วิ. จนฺทเนน ปกโต จนฺทนมโย (อปสฺสโย) จนฺทนฺสฺส วิกาโร วา
จนฺทนมโย (อปสฺสโย)

อุโปสฺสโก ลง ณิก ปัจจัยในตรตยาตัตถิต

วิ. อุโปสฺสํ สมาทิยตีติ อุโปสฺสโก ฯ

จนฺทตฺตํ ลง ตต ปัจจัยภาวตัตถิต

วิ. จนฺทสฺส ภาโว จนฺทตฺตํ ฯ